

De verborgen schat. De jeugdboeken van Piet Prins als pedagogische spiegel voor vandaag

Dr. Ewald Mackay

Inleiding

Als kind zat ik op de Christelijke Gereformeerde zondagschool 'Het mosterdzaadje' te Sliedrecht. Meester Van der Linden en de juffrouwen Van den Herik, Kwakernaak en De Ruijter vertelden ons in de oude Boerhave School, gelegen in de kom van de dijk, de Bijbelverhalen. Ook overhoorden ze ons psalmvers en je kreeg dan een puntenbriefje met daarop één, twee of drie punten. Als het kerstfeest naderde, kreeg je een boekenlijst en mocht je je boek uitzoeken. Hoe meer punten je had, hoe dikker het boek was dat je bij de kerstfeestviering van de zondagschool kreeg.

In 1971 (ik was zeven jaar) koos ik het boek *Snuf de hond* van Piet Prins (drie punten!). Het werd kerstfeest en ik kreeg in de kerk mijn zak snoep en *Snuf de hond*. Ik ben het boek thuis gaan lezen en vanaf dat ogenblik bestond de buitenwereld niet meer voor mij. Ademloos las ik over de avonturen die Tom, Karel en Bertus en herdershond Snuf beleefden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Van mijn zakgeld heb ik de overige Snuf-delen gekocht en ik ging ook de andere boekenseries van Piet Prins lezen en verzamelen. Nog altijd geniet ik van de meter jongensboeken van Piet Prins in mijn kast. Ik herlees ze jaarlijks.

Wat ik als kind niet zag, ga ik nu meer en meer zien: Deze boeken hebben een grote vormende waarde voor kinderen. In dit opstel wil ik daar iets over zeggen aan de hand van leven en werk van Piet Prins in het algemeen en van *Snuf en de verborgen schat* in het bijzonder.

Leven

Pieter Jongeling werd geboren op 31 maart 1909 te Broek, een gehucht nabij het Friese dorp Akkerwoude. Zijn vader, Hermann Jongeling (1874 – 1914), was onderwijzer. Hij had enorm veel boeken en zijn adagium was: ‘Als een onderwijzer niet voor duizend gulden boeken per jaar koopt, schiet hij tekort’¹: hoe waar ook voor vandaag! Zijn moeder was Hindrikje Niemeijer (1884 – 1967), afkomstig uit een milieu van landarbeiders.

Het gezin was synodaal gereformeerd en zowel vader als moeder waren ernstige en vrome mensen. Ze kregen drie kinderen, Mettina, Pieter en Enkina. Over dit gelukkige gezin ging de slagschaduw van de tbc vallen, zoals dat bij zovelen in die tijd gebeurde: Op veertigjarige leeftijd overleed Hermann Jongeling aan deze ziekte.

In 1914 verhuisde het gezin naar Winschoten, waar de kinderen naar de gereformeerde Hoogkleischool gingen. In 1921 ging Piet naar de christelijke Ulo (Uitgebreid Lager Onderwijs). Hij maakte deze opleiding echter niet af vanwege een zwakke gezondheid en ging werken op de kwekerij van zijn grootvader. In de avonduren ging hij voor onderwijzer leren en hij behaalde in 1929 de akte voor onderwijzer en in 1932 de akte voor hoofdonderwijzer. Er was echter grote werkloosheid en hij kon geen werk vinden. Uiteindelijk werd hij in Wedderveer aangenomen. Reeds in deze jonge jaren schreef hij verhalen. L. Penning was zijn grote voorbeeld als schrijver. De drang tot schrijven werd sterker en hij besloot om bij de krant te gaan solliciteren. In 1937 werd hij redacteur buitenland van de Nieuwe Provinciale Groninger Courant. In deze tijd werd hij ook politiek actief voor de ARP.

Op 1 februari 1940 trouwde hij met Klaassina Heerema (1914 – 1989), een boerendochter. Ze kregen tien kinderen, vier jongens en zes meisjes; één van de kinderen overleed reeds op jonge leeftijd. Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak werd hij al spoedig actief binnen het verzet van de ARP-kringen. Aanvankelijk kon hij blijven schrijven voor zijn krant, maar vanaf 1 oktober 1941 werd deze door de bezetter verboden. Hij ging zich bezig houden met het schrijven en rondbrengen van verzetsblaadjes. Hij werd vanwege zijn illegale werk op 21 april 1942 opgepakt en via kamp Amersfoort naar Sachsenhausen getransporteerd. Hij heeft hier drie jaar vastgezeten. Op afstand maakte hij hier de Vrijmaking van 1944 mee en vroeg aan zijn vrouw of zij de voedselpakketjes die ze hem stuurde, wilde verpakken in krantenartikelen over deze kerkstrijd.

Toen de Russen oprukten in de richting van Sachsenhausen begon de *Todesmarsch* die duurde van 21 april tot 4 mei 1945. Ook deze ‘Wedloop met de dood’ (naar de titel van een verhaal dat hij hierover schreef) overleefde hij en na een lange reis kwam hij op 19 mei 1945 behouden thuis.

Hij keerde na de oorlog terug naar zijn oude werkgever, maar vanwege zijn overgang tot de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt ging hij hier al spoedig weg. Hij ging werken voor *De vrije kerk*, dat later transformeerde tot het *Gereformeerd gezinsblad* en daarna tot het *Nederlands Dagblad*. In 1948 verliet hij de ARP en sloot hij zich aan bij het in dat jaar opgerichte GPV, waarvoor hij van 1963 tot 1977 in de Tweede Kamer zat. Hij ontpopte zich hier als een bekwaam en weerbaar politicus die zich inzette voor de rechten van Papoea’s en Molukkers en een fel tegenstander was van de legalisering van abortus en van de vrije moraal van het hippietijdperk.

In datzelfde jaar 1948, waarin hij politiek actief werd, schreef hij in het *Gereformeerd gezinsblad* zijn eerste feuilleton over *Snuf de hond*. Deze feuilleton werd nadien uitgeven als boek en tot 1985 volgden nog acht andere delen. Hij schreef onder het pseudoniem ‘Piet Prins’ (ontleend aan zijn eigen roepnaam en een daarmee allitererend woord). Daarna volgden nog vele andere series zoals *Daan en Sietze*, *Sheltie*, *Vier vrienden*, *Jeroen en Joost*, *Wambo* en *Holland onder het hakenkruis*. In 1977 vertrok hij uit de Tweede Kamer. Hij kreeg ouderdomsdiabetes en moest rustig aan doen. Hij is in die tijd blijven schrijven. Op 26 augustus 1985 is hij overleden. Op de rouwadvertentie stond de

---

¹ Geciteerd in: Herman Veenhof, *Zonder twijfel. Pieter Jongeling (1909 – 1985). Journalist, politicus en Prins*, Barneveld, 2009, 25.

tekst: 'Ik heb de goede strijd gestreden. Ik heb de loop beëindigd. Ik heb het geloof behouden' (naar 2 Tim. 4: 7).

Snuf en de verborgen schat

Tom, Karel, Bertus en Snuf gaan op vakantie bij oom Nol Loopuyt en tante Klara, die in een oud jachthuis in de duinen wonen. Oom Nol heeft in zijn vroegere leven over de hele wereld gezworven en vele dingen meegemaakt. Jammer genoeg heeft hij daarbij het geloof vaarwel gezegd.

Als ze bij het haardvuur zitten vertelt oom Nol over de geschiedenis van het oude jachthuis. Het jachthuis hoorde ooit bij kasteel Rodensteyn.

In de tijd van de reformatie werd dit kasteel bewoond door heer Robert, de kleinzoon van de zeer wrede heer Isobald. Robert was een harde heer en hij was in het bijzonder gekant tegen hen die de verboden leer van Luther navolgden. Er was een rondtrekkende prediker, een zekere Loopuyt, die in het dorp preekte en die hij graag gevangen wilde nemen.

Op een avond deed Robert een inval in een schuur waar deze prediker met enkele getrouwen bijeen was. De predikant werd gevangen genomen, maar tijdens een onrustige nacht ging Robert met deze prediker in gesprek waardoor hij veranderde en uiteindelijk voor de zaak van de Reformatie werd gewonnen. Toen Loopuyt vertrok gaf hij aan Robert zijn kostbare Bijbel als blijk van dank voor de genoten bescherming. Uiteindelijk werd het kasteel door de Spaanse troepen belegerd, maar Robert wist te ontkomen. In het kasteel zou echter nog steeds de schat van Robert verborgen liggen. Oom Nol beëindigt het verhaal met de opmerking dat de prediker Loopuyt wellicht een voorvader is van hemzelf: Hij heet immers ook Loopuyt.

De jongens vatten ogenblikkelijk het plan op om op zoek te gaan naar deze schat. Na vele avonturen ontdekt Tom dat er in de torenkamer van het jachthuis een geheim paneel zit met bloemmotieven: Als je op de knop van de bloem drukt, klapt het paneel open en wordt een daar achter liggende gang zichtbaar. Oom Nol en de jongens gaan met zaklampen gewapend de gang binnen en vinden uiteindelijk een kist met daarin vermoedelijk de schat.

Als ze de kist openen, vinden ze echter geen zilver en goud, maar:

'Een groot, zwaar boek in perkamenten band kwam tevoorschijn. De verborgen schat was gevonden: een bijbel! Toen meneer Loopuyt hem eerbiedig en voorzichtig opende, zag hij dat op het blanke schutblad iets geschreven stond. Hij las enkele woorden. Plotseling begon hij te beven en er scheen een waas voor zijn ogen te komen, maar hij vermande zich en las door. Dit stond op het schutblad geschreven:

Broeder Arnoldus, gezegd Loopuyt, schenkt deze Bijbel aan zijn beschermer Heer Robert van Rodensteyn met de bede dat deze Heilige Schriftuur hem en velen ten eeuwigen zegen zij.

"De grootste schat", zei oom Nol zacht, met een stem die schor was van ontroering. "Mijn stamvader waagde er zijn leven voor ... en ik ..."

Hij kon niet verder spreken. De jongens zagen tranen over zijn gezicht rollen. Tom richtte de straal van de zaklantaarn gauw een andere kant uit ...².

Tijdens de laatste nacht van de vakantie mijmert Tom bij het geopende venster van de torenkamer waar de jongens sliepen. Hij staat op de grens van zijn jongensjaren en een nieuwe tijd van studie en een heimwee vervult hem:

'Deze vakantie was de afsluiting van zijn jongenstijd geweest. Als jongeman, student straks, ging hij het leven in.

Wat zou het hem brengen? Over een aantal jaren zou hij, als alles goed ging, scheikundig ingenieur kunnen zijn. Misschien kreeg hij dan een baan in Nederland. Misschien ook zou hij de wereld in trekken, vreemde landen en volken zien, geld verdienen, net als oom Nol. Maar sterker dan ooit wist Tom: deze dingen maakten op zichzelf niet gelukkig. Het kwam er op aan, in het leven de Heere te dienen, het verbond te bewaren. Dat kon hij niet in eigen kracht.

In de lichte zomernacht, zittend in de vensterbank, vouwde Tom zijn handen ...³.

Oogst

Piet Prins heeft veel commentaar gekregen uit progressieve hoek. Zijn boeken zouden braaf christelijk zijn, alles kwam altijd goed als Tom maar even een gebed opzond tot God, de oorlog zou zijn weergegeven als een mooi avontuur en de boeken zouden weinig literair gehalte hebben. Ik kan heel slecht tegen deze kritiek op Piet Prins. Het feit dat een schrijver mij al vanaf mijn zevende jaar tot heden zo weet te boeien, dat ik jaarlijks zijn boeken herlees toont reeds het tegendeel.

Het is nogal goedkoop om een schrijver die zelf jaren in Sachsenhausen zat, te verwijten te schrijven over de oorlog alsof het een avontuur was. Hij laat wel degelijk zien dat er gruwelen gebeurden: het Joodse meisje Mirjam verloor haar ouders en werd in Toms gezin opgenomen. Piet Prins wilde op een niet al te erge manier de jeugd laten kennis maken met de oorlog. Hij voedde behoedzaam op. Ik heb dat liever dan de al te realistische Hollywoodachtige manier waarop tegenwoordig de gruwelen van de oorlog worden uitgemeten.

Heel vaak zijn er in de boeken van Piet Prins vertellers aan het woord. De vertellers beantwoorden altijd een vraag die uit de jongens zelf opkomt. Dit dialogische element vind ik heel mooi. De verhalen die door de verteller verteld worden zijn heel vaak vertellingen over de geschiedenis in deels historische, deels fictieve vorm. De geschiedenis wordt tot leven gewekt en vervloeit met het

---

² Piet Prins, *Snuffen de verborgen schat*, Groningen, z.j. (1959), 144.

³ *Ibid.*, 150.

heden waarin de jongens hun avonturen beleven. Hoe groot is het belang van deze historische dimensie, zeker vandaag.

Het geloof komt in de boeken van Piet Prins op een natuurlijke manier tot opbloeï. Je zoekt met Tom, Karel en Bertus mee naar een kist met goud maar je vindt de verborgen schat van het Woord Gods. Vaak bidt Tom in zijn nood tot God en God schenkt dan de uitweg. Ik zie niet in waarom een schrijver zijn jonge lezers hierin niet mag opvoeden.

De omgang van de jongens met elkaar getuigt van een grote eerlijkheid, moed en trouw. In al de Snufboeken worden de lezers opgevoed tot deze deugden.

Ik had als jongen een sterk heimwee bij de (hierboven geciteerde) slotalinea waar Tom in het venster zit en mijmert over de toekomst. Dat een schrijver die diepe emotie van het afscheid van iemands jeugd zo mooi weet te verwoorden vind ik zeer waardevol.

De boeken zijn misschien niet hoog literair, maar ze pakken je als lezer meteen en de spanningsopbouw vind ik erg goed.

Tijdens mijn lectuur denk ik af en toe wel eens: Wat typisch vrijgemaakt is deze passage. Maar ik kan daar wel om glimlachen en heb het duizend keer liever dan het Carry Slee-proza.

Op een onbewuste manier hebben deze boeken mij zeer gevormd en pas later ging ik in meer bewuste zin zien hoe waardevol deze boeken in pedagogische zin zijn.

Ik ben Piet Prins voor altijd dankbaar voor de vreugde die hij mij met zijn boeken schonk.

Daarom, vaders en moeders, geeft uw kinderen met Kerst de boeken van Piet Prins cadeau (en dat verschaft u ook het alibi om ze zelf weer te lezen!)

Vragen

1. Welke herinneringen hebt u aan de boeken van Piet Prins?
2. Wat was voor u de opvoedkundige waarde van deze boeken?
3. Vindt u dat deze boeken ook voor de hedendaagse jeugd nog geschikt zijn om te lezen?